

Producten die nodig zijn om te functioneren

Duidelijk is dat senioren er in alle soorten en maten zijn. Het ontwerpen van een product voor 'De senior' lijkt niet mogelijk. Producten voor jonge senioren kunnen voor oudere senioren van nul en generlei waarde zijn en vice versa. In dit artikel wil ik graag aandacht besteden aan het ontwerpen van producten die broodnodig zijn om als mens in het dagelijkse leven te kunnen functioneren. Vanuit het oogpunt van bescherming van die producten brengt dat namelijk behoorlijke risico's met zich mee.

Mr. M.C.H.I. van der Dussen

Onder producten die iemand nodig heeft om te kunnen functioneren in het dagelijkse leven versta ik bijvoorbeeld een gehoorapparaat, een scootmobiel, een wandelstok of een rollator. Dergelijke producten worden - gelukkig - steeds geavanceerder, moderner en prettiger in het gebruik. Recent zag ik in Zwitserland een opvouwbare wandelstok die opgeborgen kon worden in een handtas en die uitgekapt (toch) enorm stevig bleek te zijn. Aan die stok kon ook nog een ijzeren 'poot' worden bevestigd met een soort ring van ijzeren haaiantanden waardoor met de stok in de sneeuw en op gladde paden uitstekende grip werd verkregen. Voor mensen die in sneeuwrijke gebieden wonen en een stok nodig hebben om te kunnen lopen onontbeerlijk. Al met al een prachtig, functioneel en zeer gebruiksvriendelijk product.

Uitgangspunt bij het ontwerpen van dit soort producten zal altijd zijn dat het product echt goed moet doen waarvoor het wordt ont-

worpen. Het product moet dus functioneel, technisch perfect én gebruiksvriendelijk zijn. In de ontwikkeling van dergelijke producten wordt over het algemeen véél geïnvesteerd. Die investeringen moeten zich uiteraard terugverdienen door de verkoop van de producten. Een nieuw product waar veel vraag naar is wordt vaak snel gekopieerd. Als tegen die kopieën niet kan, worden opgetreden kan het lastig worden de investeringen terug te verdienen. Een nabootser heeft geen investeringskosten en kan de nabootsing voor een lagere prijs in de markt zetten. Het is dus van groot belang om producten zodanig te ontwerpen dat deze voor bescherming door een intellectueel eigendomsrecht (of de slaafse nabootsingsleer) in aanmerking komen.

Waar een ontwerper heel goed op moet letten is dat het uiterlijk van het product niet teveel wordt bepaald door de technische functie van het product. Als het uiterlijk van een product uitsluitend wordt bepaald door de technische functie is het namelijk in principe onbeschermd. Dit is alleen anders als het product voor octrooirechtelijke bescherming in aanmerking komt. Het octrooirecht beschermt vindingen op het gebied van de technologie die nieuw zijn (geen deel uitmaken van de stand van de techniek), op uitvinderswerkzaamheid berusten en toegepast kunnen worden op het gebied van de nijverheid. Lang niet alle nieuwe technologische producten/vindingen komen evenwel voor octrooibescherming in aanmerking.

Waarom is het in principe niet mogelijk producten te beschermen waarvan het uiterlijk wordt bepaald door de technische functie en die buiten het beschermingsbereik van het octrooirecht vallen? Dat komt omdat het recht bescherming onthoudt aan niet-geoctrooierde producten waarvan het uiterlijk 'technisch bepaald' is.

Naast octrooirechten zijn merkrechten, modellenrechten en auteursrechten intellectuele eigendomsrechten die met betrekking tot -het uiterlijk van- producten geldend kunnen worden gemaakt. In het Benelux Verdrag inzake de Intellectuele Eigendom is het Benelux-merken- en modellenrecht geregeld. Uit het ver-

drag blijkt dat de vorm van een product een merk kan zijn (voorbeeld: de Coca Cola-fles). Echter: niet als merk kan worden beschouwd een vorm die noodzakelijk is om een technische uitkomst te verkrijgen. Het uiterlijk van een voortbrengsel kan óók een model zijn. Maar, aldus het verdrag, van bescherming zijn uitgesloten de uiterlijke kenmerken van een voortbrengsel die uitsluitend door de technische functie worden bepaald. Voor het auteursrecht geldt iets soortgelijks. Het uiterlijk van producten kan beschermd zijn door het auteursrecht. Uit de rechtspraak blijkt evenwel dat niet beschermd zijn de uiterlijke kenmerken die het gevolg zijn van het gewenste technische effect, de beoogde functie en de gebruikseisen. Ook de slaafse nabootsingsleer gaat er van uit dat al hetgeen in het uiterlijk van een product bepaald wordt door 'de deugdelijkheid en de bruikbaarheid' van het product door iedereen mag worden gekopieerd/overgenomen.

Conclusie

Ontwerpers moeten om op te kunnen treden tegen nabootsers van hun producten, die producten een uiterlijk geven dat niet (volledig) wordt bepaald door het gewenste technisch effect, de beoogde functie en de gebruikseisen. Uit het oogpunt van bescherming is het van groot belang dat het uiterlijk van het product zoveel mogelijk puur esthetische elementen bevat. Dat maakt de kans dat het beschermd kan worden tegen nabootsing des te groter. Hier ligt dus echt een uitdaging voor ontwerpers. Aan hen de schone taak van hun technische/functionele product een design-artikel te maken. Eigenlijk dwingt de wet de ontwerper dus naast deugdelijke ook gewoon mooie, onderscheidende producten te maken. Een waarschijnlijk onbedoeld, maar positief, neveneffect van hetgeen de wetgever voor ogen heeft gestaan. «

Mw. Mr. M.C.H.I. van der Dussen (foto) is advocaat en partner bij CMS Derks Star

Busmann te Utrecht, sectie Intellectuele Eigendom en Technologie Media & Telecommunicatie (email: marcoline.vanderdussen@cms-dsb.com.)